

УДК 614.256

СТРУКТУРУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЩОДО ЗНИЖЕННЯ РИЗИКУ НЕБЕЗПЕКИ МЕДИЧНИХ ПРОЦЕДУР ДЛЯ ПАЦІЄНТА

А.П. Отрошко, капітан медичної служби, начальник хірургічного відділення 407 ВГ МО України

Резюме. У статті представлений аналіз стосовно критеріїв структурування діяльності зі зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта. Доведено, що в якості критеріїв необхідно використовувати рід, сфери та елементи такої діяльності; критерії спеціальних структур елементів діяльності відносно зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта можуть бути рід та сфера цієї діяльності.

Ключові слова: ризик небезпеки медичних процедур, медична діяльність.

Вступ. На сьогоднішній день кожний лікувально-профілактичний заклад охорони здоров'я постає перед необхідністю вирішення безлічі складних проблем, що виникають по причині постійного зростання вартості медичних послуг. У пошуках рішення цих проблем адміністрація кожної із цих установ і її медичний персонал повинні прикласти максимум зусиль для підвищення ефективності діяльності своєї установи при збереженні якості надаваних послуг. Сьогодні успішно працюючі лікувально-профілактичний заклади охорони здоров'я повинні координувати роботу свого медичного, адміністративного, сестринного та іншого персоналу для протистояння проблемам вартості і якості через ефективне управління і раціональне використання обмежених ресурсів, підвищення якості й безпеки медичного обслуговування є пріоритетними напрямками здійснення державної політики. Ці питання аналізуються в працях провідних вітчизняних учених (Щепін О.П., 1999, 2001; Лісичин Ю.П., 1998; Вівчарів В.К., 2003; Стародубов В.І., 2001 та ін.). Аналіз нормативної бази й організаційних технологій регулювання безпеки діяльності й відносин в охороні здоров'я представлені у роботах Алімського А.В., 2004; Ковалевського М.А., 2001; Купеєвої І.А., 2005;

Леонтьєва В.К., 2004; Лінденбрата А.Л., 2007; Малєїної М.Н.; Петрової І.А. та ін.

Враховуючи вищезазначене нами здійснювався цілеспрямований пошук даних щодо структурування діяльності щодо зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта. Проте інформація, яка містилась в доступній нам літературі, з даних питань була практично відсутня, що і спонукало нас провести їх вивчення та висвітлення.

Метою дослідження було формування основ структурування діяльності медичного персоналу щодо зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта.

Матеріали та методи дослідження. Об'єктом дослідження була система надання лікувально-профілактичної допомоги.

Предметом дослідження був ризик небезпеки медичних процедур.

Методи дослідження – логічний, аналітичний та системного підходу

Результати дослідження та їх обговорення. Як критерії структурування діяльності щодо зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта можна використовувати рід, сфери та елементи цієї діяльності. Ці 3 критерії дозволяють одержати тривимірне

уявлення про структуру діяльності щодо зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта (рис. 1). Дане

концептуальне уявлення може дати тільки загальний обрис цієї діяльності, тому є досить загальною структурною композицією.

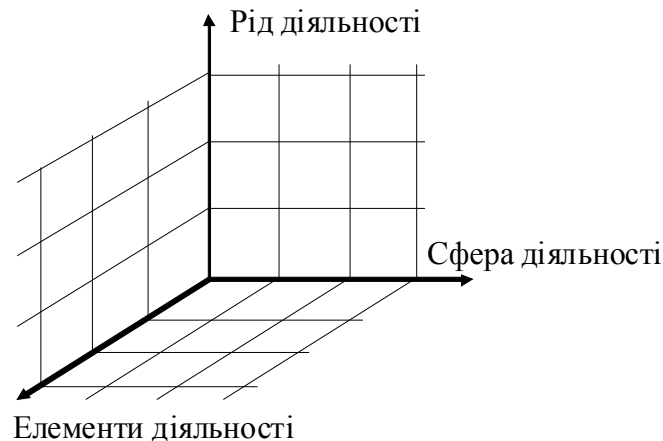

Рис. 1. Трьохвимірна модель діяльності щодо зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта

Рід діяльності – це ті процеси за допомогою, яких реалізується дана діяльність. У діяльності щодо зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта як рід діяльності будуть виступати процеси, спрямовані на зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта.

Сфера діяльності – це те, що є об'єктом здійснення даної діяльності. У діяльності щодо зниження ризику небезпеки медичних процедур є пацієнт, точніше, стан її здоров'я.

Елементи діяльності – це те, що бере участь у процесі здійснення діяльності. Здійснити будь-яку діяльність не представляється можливим без участі самих діячів (кадрів), тобто самого пацієнта, що є основним елементом усякої діяльності. Для здійснення діяльності необхідні також предмет або об'єкт, на який спрямована дана діяльність. Різна діяльність має різні предмети для людського впливу. Для впливу на предмет своєї діяльності людині, як правило, необхідні також певні засоби, які дозволяють підсилити або поліпшити даний вплив.

Кадри, предмет і засоби – це загальні назви елементів діяльності, кожний з яких має цілком конкретні найменування. Конкретні назви елементів діяльності повинні визначатися характером, родом, сферою та областю здійснюваної діяльності. Розподіл діяльності по охороні здоров'я на 3 міри: рід, сферу й елемент – дає тривимірне подання структури цієї діяльності. Розподіл кожної із цих мір ще на 3 складові робить цей тривимірний простір ще й трьохрівневим. Перетинання різних рівнів з різних мір створює структурні ґрати різних сторін цієї діяльності. Таке об'ємне подання про структуру діяльності по охороні здоров'я складно зобразити на площині. У найбільш загальному виді це показано на рис. 2. Якщо заповнити осередок отриманих чарунок, кожна з яких сама є однією зі структур діяльності щодо зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта, можна одержати системне подання про охорону здоров'я, що є однією з форм здійснення діяльності в сучасному суспільстві.

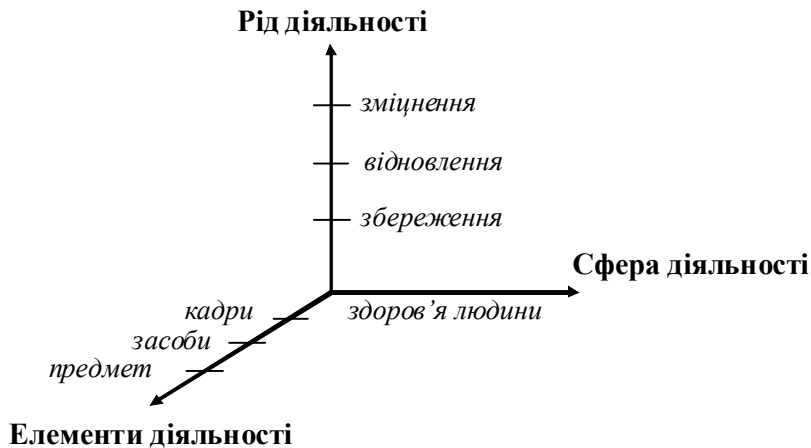

Рис. 2. Основні складові частини діяльності щодо зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта

Кожна сфера діяльності щодо зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта має також свою конкретну область. Якщо розділити ці сфери діяльності ще на більше конкретні, то більше повну її структуру можна представити в табличній формі.

Як уже було сказано, діяльність по охороні здоров'я можна розглядати з різних позицій. Якщо її з позиції того, що відбувається зі здоров'ям пацієнта в процесі надання медичної допомоги, то можна одержати структуру, що характеризує напрямки або рід цієї діяльності щодо зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта (табл. 1).

Таблиця 1

Родова структура елементів діяльності щодо зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта

Елементи діяльності щодо охорони здоров'я	Рід діяльності щодо зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта		
	Запобігання ризику	Зменшення ризику	Компенсація та розподіл ризику
Кадри			
Засоби			
Предмет (людина)			

Якщо подивитись на діяльність щодо зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта, то можна отримати

структуру, яка характеризує область або сферу цієї діяльності: фізичну і психічну, соціальну (табл. 2).

Таблиця 2

Структура сфер діяльності щодо зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта можуть виступати рід і сфера цієї діяльності

Елементи діяльності щодо охорони здоров'я	Сфери діяльності щодо зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта		
	фізична	психологічна	соціальна
Кадри			
Засоби			
Предмет (людина)			

Для позначення діяльності щодо зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта можна використовувати такі загально визнані категорії, як стандарти та якість медичної допомоги.

Для позначення діяльності, пов'язаної із станом здоров'я людини, теж можна використовувати загальноприйняті в охороні здоров'я категорії (табл. 3).

Таблиця 3

Характеристика елементів щодо зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта

Діяльність щодо зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта			
	загальні	особливі	спеціальні
Кадри	Управління персоналом	Обслуговуючий персонал	Предметні спеціалісти
Засоби	електроенергія, зв'язок, тепло-водопостачання	Будівлі, споруди та устаткування	Техніка, інструменти, медикаменти та матеріали
Предмет (людина)	Соціальні умови людини	Стан соціальних умов людини	Область впливу, шкідливі для здоров'я фактори та умови

Що стосується соціального здоров'я людини, то офіційна медицина не займається цим або фіксує його як соціальне благополуччя, що залежить від соціуму, а не від охорони здоров'я.

Як критерії спеціальних структур елементів діяльності щодо зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта можуть виступати рід і сфера цієї діяльності. Дані структури є двома сторонами тривимірного подання про обшій структурі діяльності по охороні здоров'я.

Складність заповнення «клітинок» цих таблиць пов'язана з тим, що потрібна певна конкретизація для роду діяльності – її сфер, а для сфер – областей діяльності. Области діяльності, видимо, можна ще районувати та ін. Видимо, можна знайти терміни визначальні загальні назви елементів діяльності для роду й сфери діяльності щодо зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта, але це будуть занадто абстрактні назви, які мало про що будуть свідчити. Крім того, логіка розуміння індустрії здоров'я складова від загального до частки: від роду діяльності – до сфери, від сфери діяльності – до області, від

області діяльності – до предмета, від предмета діяльності – до засобів і людей, що здійснюють цю діяльність. Кожний розділ діяльності може мати кілька сфер, областей і предметів діяльності. У цьому випадку загальна назва повинна визначити підстави (роду) діяльності, а не для його предмета, що має більшу специфіку й спеціальну назву.

Правда, якщо абстрагуватися від роду й сфери діяльності, те можна «побудувати» загальну структуру елементів діяльності щодо зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта. Для цього як характеристика кожного елемента діяльності можна використовувати такі філософські категорії, як загальне, особливе й окреме (спеціальне). Дана структура (табл. 3) дозволяє одержати найбільш загальну характеристику елементів діяльності щодо зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта.

Для елемента «кадри» діяльності щодо зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта можна дати ряд визначень:

Загальні кадри – це ті, хто здійснює організацію, керівництво й управління даною

діяльністю. Ці кадри створюють своєрідну людську інфраструктуру, що дозволяє запустити й здійснити цей процес забезпечення певної діяльності. Дані кадри звичайно називають управлінськими. Управляти можна тільки тим, що рухається, тобто процесом, точніше, людьми, які здійснюють даний процес. У зв'язку із цим загальними кадрами, які виступають інфраструктурним полем процесуального забезпечення діяльності, будуть ті кадри, які самі управляють кадрами (персоналом).

Особливі кадри – це ті, хто здійснює обслуговування (забезпечення) процесу здійснення самої діяльності. Такі кадри звичайно називають обслуговуючим персоналом.

Спеціальні кадри – це ті, хто безпосередньо здійснює дану діяльність. Їх можна назвати фахівцями, але фахівцями є й керівники, і кадри з обслуговуючого персоналу. Дані (спеціальні) кадри є теж фахівцями, але на відміну від інших кадрів вони безпосередньо (інші – опосередковано) впливають на предмет даної діяльності.

Для елемента «засобу» діяльності щодо зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта можуть виступати рід і сфера цієї діяльності можна запропонувати наступні варіанти угруповання:

1. До загальних засобів можна віднести зовнішні джерела життєзабезпечення процесів, що виникають на всіх стадіях і рівнях здійснення даної діяльності. Звичайно до таких джерел відносять постачання водою, теплом, зв'язком і електроенергією.

2. До особливих засобів можна віднести будинку, спорудження й устаткування, які мають, як правило, деякі архітектурні й конструктивні особливості.

3. До спеціальних засобів можна віднести технічні засоби й інструменти, медикаменти й матеріали. Дані засоби властиво і є засобами, якими людина здійснює вплив на предмет своєї діяльності, а всі інші (загальні й особливі) засоби тільки забезпечують «робочий стан» цих спеціальних засобів.

Для елемента «предмет» діяльності щодо зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта можна запропонувати таку інтерпретацію його характеристик:

1. Загальним предметом діяльності щодо зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта виступає сам пацієнт, його безпека.

2. Особливим предметом даної діяльності виступає безпека пацієнта, точніше, стан його здоров'я – фізичного, психічного й соціального.

3. Спеціальним предметом діяльності по охороні здоров'я можуть виступати область безпосереднього впливу на шкідливі фактори (для збереження здоров'я) і оздоровчі (при відновленні й зміцненні здоров'я) фактори й умови.

Описана характеристика елементів діяльності щодо зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта є досить абстрактно, дає найбільш загальне подання про структуру елементів цієї діяльності. Крім того, ці подання можна використовувати для загальної оцінки діяльності щодо зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта. Елементи діяльності щодо зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта можна структурно розрізняти й по таких економічних критеріях, як витрати й ефект. У цьому випадку кадри й засоби діяльності виступають як витрати, необхідні для здійснення даної діяльності. Вартісна оцінка цих витрат приймає форму витрат або витрат, понесених у зв'язку із процесом здійснення цієї діяльності. Як ефект, точніше, результат (тому що ефект може бути відсутній) виступає предмет, «оброблений» у процесі цієї діяльності. Кінцевим результатом «обробки» різних предметів у діяльності щодо зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта виступає тільки сама людина точніше, стан її здоров'я. Для різного роду діяльності щодо зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта як предмета діяльності буде різною. Крім того, сам результат здійснення діяльності (або предмет,

«напрацьований діяльністю») теж може бути різним – позитивним, негативним або нульовим.

Зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта позитивним можна вважати результат, при якому стан здоров'я людини не погіршується. При відновленні здоров'я таким результатом може виступати не тільки поліпшення стану людини, але навіть відсутність погіршення його стану. Останній результат може бути позитивним, якщо при нездійсненні даної діяльності стан людини може погіршитися. При зміцненні здоров'я позитивним результатом може бути тільки поліпшення стану здоров'я людини.

Пацієнт виступає не тільки як кінцевий результат (ефекту) діяльності щодо зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта, але і як інвестор цієї діяльності, тому що він особисто або його «спонсор» в особі держави, страхових км благодійних фондів повинні покрити видатки, понесені в процесі здійснення цієї діяльності. У протилежному випадку ця діяльність стане збитковою, і не можна буде здійснити навіть процес простого її відтворення.

Оброблений предмет виступає результатом діяльності, а засобу для обробки й кадри її що здійснили – як витрати на цю обробку. Співвідношення результату й витрат показує ефективність діяльності. Витрати на здійснення діяльності можна досить точно оцінити й підрахувати. Що стосується результату, точніше, ефекту діяльності щодо зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта або по її окремих родах і сферам, то оцінити й підрахувати його безпосередньо в грошовому еквіваленті досить складно й практично неможливо. Для цього звичайно використовують умовні оцінки й непрямі розрахунки, що дозволяє мати досить загальне й приблизне подання про ефективність діяльності щодо зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта.

Фінансове забезпечення процесу здійснення діяльності по охороні здоров'я в сучасних умовах має велике значення. Але

навіть в умовах ринку це є тільки однієї зі сторін (вартості) забезпечення даного процесу. Іншою немаловажливою, якщо не самою головною, стороною забезпеченні діяльності щодо зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта є натуральне наповнення цього процесу.

Завдання натурального забезпечення діяльності вирішуються шляхом добору кадрів (утворення й наука) для цієї діяльності й засобів (медична промисловість, фармація та ін.), що поліпшують її здійснення, а завдання вартісного (насамперед, фінансового) забезпечення вирішуються безпосередньо самою людиною або опосередковано суспільством, через різні форми (бюджет, страхування, добродійність і т.д.). Структури, які здійснюють рішення даних завдань, виступають стосовно здійснення діяльності по охороні здоров'я як інфраструктура діяльності, або інфраструктури щодо зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта.

Інфраструктура – це те, що перебуває за межами структури або дослівно – під структурою. За межами структури діяльності щодо зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта, як уже було сказано, перебував те, що необхідно для здійснення самого процесі цієї діяльності. Інфраструктура має підлеглу або допоміжну роль стосовно самої структури й повинна забезпечувати нормальну її діяльність. Інфраструктура виступає як своєрідна форма існування певної структури.

Структура діяльності по забезпеченню всім необхідним для нормального здійснення процесу щодо зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта стосовно структури діяльності по здійсненню процесу охорони здоров'я виступає як інфраструктура діяльності по охороні здоров'я. Суворо кажучи, і сама структура діяльності щодо зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта виступає теж як інфраструктура, тому що забезпечує процес нормального (здорового) стану людини. Структура й інфраструктура взаємозалежні між собою й побудовані за принципом взаємозалежності.

Як критерії структурування діяльності щодо зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта були взяті сфери й елементи цієї діяльності. Що стосується інфраструктури діяльності щодо зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта, як критерії структурування можна взяти змістовне наповнення каналів забезпечення цієї діяльності. Як уже було сказано, для здійснення діяльності необхідно мати (містити) не тільки натуральне (кадри й засоби), але й вартісне (фінансове) наповнення (відтворення) цієї діяльності.

Література

1. Москаленко В.Ф. Принципи побудови оптимальної системи охорони: український контекст. - К.: «Книга плюс», 2008. - 320 с.
2. Trust, Assurance & Safety - the Regulation of Health Professionals in the 21st Century: UK government White Paper, 2007 http://www.dh.gov.uk/en/Publicationsandstatistics/Publications/PublicationsPolicyAndGuidance/DH_065946.
3. Tackling Concerns Nationally', DH Policy Working Group Report, 19-03-2009.
4. Next Stage Review: «High Quality Care For All» NHS Next Stage Review Final Report, DH, 30-06-2008.

Висновки

По-перше, в якості критеріїв структурування діяльності щодо зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта можна використовувати рід, сфери та елементи цієї діяльності; по-друге, критерії спеціальних структур елементів діяльності щодо зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта можуть виступати рід і сфера цієї діяльності.

Окрім цього в процесі проведеного дослідження, отримані дані, які дали змогу визначити головні напрямки зниження ризику небезпеки медичних процедур для пацієнта.

5. Health and Social Care Act 2008 (full text): http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2008/pdf/ukpga_20080014_en.pdf

6. Health and Social Care Bill on Professional Regulation & Patient Safety Programme: <http://www.dh.gov.uk/en/Managingyourorganisation/Humanresourcesandtraining/Modernisingprofessionalregulation/ProfessionalRegulationandPatientSafetyProgramme/index.htm>.

7. Good Medical Practice, GMC UK: www.gmc-uk.org/guidance/good_medical_practice.

Науковий рецензент доктор медичних наук, професор Котуза А.С.